

τῆς θαλάσσης πρὸς τὰς κεντρικὰς περιοχὰς τῆς πεδιάδος καὶ αὐξάνει δυσαναλόγως καὶ κατὰ πολὺ, ἐν σχέσει πρὸς τὴν αὐξῆσιν τῆς συχνότητος ἐκ τῶν κεντρικῶν περιοχῶν ταύτης πρὸς τὰ ὄρη.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ.— Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν «ὄρολογικῶν» φυλῶν*,
ὑπὸ κ. Ἰωάννου Γ. Κούμαρη. Ἀνεκοινώθη ὑπὸ κ. Κ. Σάββα.

Τυχῶν τῆς τιμῆς νὰ μετὰσχω κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἐν Βιέννῃ τῆς ἰδρύσεως τῆς «Γερμανικῆς Ἑταιρείας πρὸς ἔρευναν τῶν ομάδων αἵματος» ὡς ἐπίτιμος ἑταῖρος, ἐφήρμοσα ἀπὸ Ὀκτωβρίου μέχρι Δεκεμβρίου π. ἔ.¹ τὴν ὄρολογικὴν μέθοδον τῆς διακρίσεως τῶν ἀνθρωπίνων ομάδων, ἐπὶ ἀτόμων ἑλληνικῆς καταγωγῆς, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς πρώτης ἐπὶ Ἑλλήνων ἐρεύνης τῶν L. καὶ H. HIRSCHFELD².

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ ἀξιότιμου Καθηγητοῦ κ. Κ. ΣΑΒΒΑ περὶ τῶν ομάδων αἵματος ἐν Ἑλλάδι, γενομένης κατὰ τὴν τελευταίαν δημοσίαν συνεδρίαν, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, ἐν προδρόμῳ ἀνακοινώσῃ τὰ πορίσματα ἐκ τῶν εὐαριθμῶν εισέτι παρατηρήσεών μου, ἐπιφυλασσόμενος ὅπως ἀναλύσω προσεχῶς τὸ θέμα λεπτομερέστερον ἐνώπιον τῆς εἰδικῆς «Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπολογικῆς Ἑταιρείας».

Ἐχρησιμοποίησα ὡς ὄρον, τὸ «Haemotest» τοῦ Serotherap. Institut τῆς Βιέννης (ὁρὸς 2 καὶ 3) καὶ τὴν ἀπλὴν μέθοδον, ἣν συστηματικῶς θὰ ἐφαρμόσῃ ἡ Γερμανικὴ Ἑταιρεία, ἀνευ ἐργαστηριακῶν ἐγκαταστάσεων καὶ εἰδικῶν γνώσεων.

Συγχρόνως ἔλαβον διὰ τῆς κεφαλομετρήσεως ἐπὶ πάντων σχεδὸν τῶν ἀτόμων τὸν «ἐγκάρσιον κεφαλικὸν δείκτην». Ἐπίσης τὸν «φυσιογνωμικὸν προσωπικὸν δείκτην».

Ἐμελέτησα, δι' ἀριθμῶν ἐπίσης, τὴν «χροιὰν τῶν τριχῶν» καὶ τὴν «χροιὰν τῆς ἱριδος». Διαιρῶ ὅμως ἐνταῦθα, εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας μόνον ομάδας τῆς χροιάς, τὰ ἄτομα.

Ὡς ἰδιαιτέραν πατρίδα τῶν ἐξετασθέντων ἀτόμων λαμβάνω, οὐχὶ τὸν τόπον τῆς γεννήσεως, ἀλλὰ τὴν πατρίδα τῶν γονέων (ἐπὶ διαφόρου ταύτης, τὴν τοῦ πατρὸς κατὰ κανόνα).

Ἐξήτασα ἄτομα ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ ἐσημείωσα τὰ ἀποτελέσματα κεχωρισμένως, κατὰ τοὺς ἀνθρωπολογικοὺς κανόνας. Ἐπίσης καὶ τινὰ παιδία.

Τέλος, παρεμπιπτόντως ἐξήτασα καὶ ἐλάχιστὰ τινὰ ἄτομα κατὰ οἰκογενείας.

Ἡ ὀνομασία τῶν τεσσάρων ὑποθετικῶν ομάδων αἵματος, γίνεται κατὰ MOSS (1, 2, 3, 4). Σημειοῦται ὅμως καὶ ἡ τοῦ HIRSCHFELD (AB,A,B,O).

* J. KOUMARIS.— Contribution à l'étude des «races» sérologiques.

¹ Βλ. «Ἐργαστηρ. Διαγνωστικῆ» Ν. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, τ. Β' σ. 192.

² «L'Anthropologie», τ. 25, 1918-19, σ. 505.

Ἡ ἔρευνα ἐγένετο ἐπὶ ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἀρρώστων τοῦ Νοσοκομείου Ἀνδρέου Συγγροῦ, εἰς τὸν Διευθυντὴν τοῦ ὁποῦοιου Καθηγητὴν κ. Γ. ΦΩΤΕΙΝΟΝ ἐκφράζω πολλὰς εὐχαριστίας.

Ἐμελέτησα 745 άτομα ἐν 8λφ. Ἐκ τούτων ἀφαιροῦνται 29, ἅ τε ξένης καταγωγῆς. Μεταξὺ τῶν 716, τὰ 432 ἦσαν ἀνδρικοῦ φύλου καὶ τὰ 284 γυναικεῖου.

Ἐπιθυμῶ νὰ ἐξάρω:

Τὴν ὑπεροχὴν τοῦ τύπου 4 (O) γενικῶς ἐπὶ τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἐπὶ Ἑλλήνων παρατηρήσεις τῶν L. καὶ H. HIRSCHFELD αἵτινες ὁμοιάζουν πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ γυναικείου φύλου.

1. — Γενικὸς Πίναξ

Γένος	1 (AB)		2 (A)		3 (B)		4 (O)		Σύνολον ἀτόμων
	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	
Ἄρρεν ♂	14	3.2%	105	24 %	54	12.5%	259	59.9%	432
Θῆλυ ♀	18	6.3%	124	43.6%	37	13 %	105	36.9%	284
Ὅμοῦ	32	4.4%	229	31.9%	91	12.7%	364	43.8%	716
Πίναξ τῶν L. καὶ H. Hirschfeld. Ἐπὶ Ἑλλήνων, (πρὸς σύγκρισιν)									
Ἄρρεν ♂	20	4 %	208	41.6%	81	16.2%	191	38.2%	500

Τὴν διαφορὰν τῶν γενῶν, παρὰ τὴν γνώμην ἄλλων. Τὴν ὑπεροχὴν δηλαδὴ τοῦ τύπου 2 (A) καταφανῶς ἐπὶ γυναικῶν. Ἡ ὑπεροχὴ αὕτη ἐκφαίνεται καὶ ἐπὶ παιδίων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, παραδόξως. Δὲν θεωρῶ ἐπομένως λελυμένα τὰ ζητήματα ταῦτα, ὡς νομίζει π. χ. ὁ MYDLARSKI¹.

Τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου, βαθμιαίαν, ἐλαφρὰν μείωσιν τοῦ τύπου 2 (A), ἀπὸ τῶν περιβαλλουσῶν κύκλῳ τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα χωρῶν (Μ. Ἀσίας, Μακεδονίας-Θράκης, Νήσων Αἰγαίου-Ἴονίου κλπ.) πρὸς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα.

Γενικῶς ὁμοίαν τὴν ὁμοιομορφίαν μεταξὺ Μικρασιατῶν καὶ Παλαιοελλαδιτῶν, ἐπὶ τε γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, ἦν τονίζουσι καὶ οἱ HIRSCHFELD.

Μεγάλην συχνότητα, ἀναλόγως, τοῦ τύπου 1 (AB) ἐν Μεσσηνίᾳ.

Τὴν μὴ ἐμφάνισιν καταφανοῦς σχέσεως μεταξὺ αἱματολογικοῦ τύπου καὶ σχή-

¹ «Institut international d'anthropologie», Session de Prague, 1924.

ματος κεφαλῆς ἢ προσώπου, ἀντιθέτως πρὸς τὰ συμπεράσματα τοῦ MYDLARSKI. Ὅμοιως μεταξὺ ἐκείνου καὶ χροιάς, συμφώνως πρὸς τὰς παρατηρήσεις τοῦ HIRSCHFELD ἐπὶ Γάλλων καὶ Ἀγγλων.

Τέλος, σημειῶ ἐν παρενθέσει, ὅτι ἐπὶ μικροῦ ἀριθμοῦ ἐξετασθεισῶν οἰκογενειῶν (ἀσφαλοῦς γενεολογίας) παρατηρεῖται ταυτότης τοῦ τύπου τῶν τέκνων καὶ τῶν γονέων, πατρὸς ἢ μητρός. Ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἀνευρέθη ξένου πρὸς τὸν τῶν γονέων τύπον αἵμα. Ἐνίοτε ὑπάρχει ὁμοιότης πάντων τῶν τέκνων πρὸς τὸν τύπον τοῦ ἐνὸς γονέως. Ἐπίσης ὁμοιότης καὶ εἰς δευτέραν γενεάν. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις μάλιστα, τοῦ σπανιωτέρου τύπου [3 (B)] ὥστε ν' ἀποκλείηται ἡ σύμπτωσης.

Χαρακτηριστικὸν παράδειγμα τοῦ ἀσχέτου τῶν μορφολογικῶν χαρακτηριστικῶν πρὸς τὸν τύπον αἵματος, εἶναι ἡ ἐμφάνισις ξανθοῦ τέκνου, ξανθοῦ πατρὸς, μετὰ αἱματολογικοῦ τύπου τῆς ὀρφνῆς μητρός.

Οὐδεμία διαφορὰ τύπου μεταξὺ σφιλιδικῶν καὶ μή.

Χωρὶς νὰ ἔχη τις δικαίωμα, ὡς ἐκ τοῦ λίαν εὐαρίθμου τῶν παρατηρήσεων, νὰ ἐκφέρῃ γνώμην περὶ τῆς ἀνθρωπολογικῆς σημασίας τῆς μεθόδου τῆς διακρίσεως τῶν ἀνθρωπίνων ομάδων, καὶ νὰ ὑποτιμήσῃ τὴν μελλοντικὴν ἀξίαν τῆς ὀρολογικῆς ἐρεῦνης, θὰ ἦτο ἴσως ἐπιτετραμμένον νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τοῦ Mendes-Correa¹, καὶ τῶν ἐπιφυλάξεών του, ἐν μέρει.

Ἄν καὶ ἀτελής ἡ διὰ μορφολογικῶν χαρακτηριστικῶν διάκρισις τῶν ομάδων τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν εὕрен εἰσέτι ἡ Ἐπιστήμη τὴν ὑπερέχουσαν τυχὸν βιολογικὴν μέθοδον πρὸς ἀντικατάστασιν ἐκείνης. Τὸ ὄλον ζήτημα τῶν συγκολλητινῶν εἶναι ἀκόμη λίαν σκοτεινὸν καὶ βασίζεται ἐπὶ ὑπὲρ τὸ δέον ὑποθετικῶν δεδομένων καὶ ἀσταθοῦς τεχνικοῦ μέρους, μὴ ἀποκλειομένων ἴσως καὶ τεχνικῶν λαθῶν καὶ παρερμηνείας φαινομένων.

RÉSUMÉ

Application de la méthode sérologique de distinction des races sur un nombre restreint des 745 personnes, dont les 716 d'origine grecque, 432 hommes et 254 femmes, appartenant aux différentes régions de la Grèce et de l'Hellénisme.

On remarque dans les tableaux, qu'il ya peu de différence entre les originaires de la Grèce et ceux de l'Asie Mineure; puis l'indépendance entre les caractères morphologiques et du type sanguin. Mr Koumaris a pu aussi constater sur quelques familles la ressemblance du type des enfants avec celui des parents. Enfin, on voit la grande différence entre le type des hommes et celui des femmes.

¹ «L'anthropologie» τ. 36, 1926 (1927).

2. - Πίναξ ἀνδρῶν ♂

Τόπος καταγωγῆς (γονέων)	1 (AB)		2 (A)		3 (B)		4 (O)		Σύνολον ἀτόμων (430)
	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	
Μικρὰ - Ἀσία Νῆσοι-Δωδεκάν.	1	0.9 %	31	29.5 %	14	13.3 %	59	56.1 %	105
Στερεὰ-Πελοπ.	8	4.9 %	28	17.3 %	22	13.6 %	103	63.9 %	161
Νέα Ἑλλάς: Θράκ.-Μακεδον.	—	—	7	46.6 %	2	13.3 %	6	40 %	15
Αἰγαῖον	2	4.7 %	13	30.9 %	5	11.8 %	22	52.3 %	42
Κρήτη	1	2.2 %	9	20.4 %	6	13.6 %	27	61.3 %	43
Ἡπειρος	—	—	4	16.6 %	2	8.3 %	18	75 %	24
Ἴόνιον	2	6.2 %	10	31.2 %	2	6.2 %	18	56.2 %	32
Κύπρος	—	—	—	—	—	—	4	100 %	4
Ἐξωτερικοῦ	—	—	2	50 %	—	—	2	50 %	4

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. — Δύο ἀτόμων ἀκόμη ἀγνοεῖται ἢ καταγωγή τῶν γονέων.

3. - Πίναξ γυναικῶν ♀

Τόπος καταγωγῆς (γονέων)	1 (AB)		2 (A)		3 (B)		4 (O)		Σύνολον ἀτόμων (284)
	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	Ἀριθ. ἀτόμων	τοῖς %	
Μικρὰ - Ἀσία Νῆσοι-Δωδεκάν.	9	8 %	48	42.8 %	12	10.7 %	43	38.3 %	112
Στερεὰ - Πελοπ.	3	3.7 %	32	39.5 %	18	22.2 %	28	34.5 %	81
Νέα Ἑλλάς: Θράκη-Μακεδ.	1	6.6 %	6	40 %	2	13.3 %	6	40 %	15
Αἰγαῖον	1	4.3 %	13	56.5 %	—	—	9	39.1 %	23
Κρήτη	1	5.8 %	8	48.2 %	1	5.8 %	7	41.1 %	17
Ἡπειρος	1	6.2 %	7	43.7 %	—	—	8	50 %	16
Ἴόνιον	1	8.3 %	6	50 %	2	16.6 %	3	25 %	12
Κύπρος	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ἐξωτερικοῦ	1	12.4 %	4	50 %	2	25 %	1	12.4 %	8

4. — Πίναξ παιδίων (κάτω τῶν 14 ἐτῶν)

	1 (AB)	2 (A)	3 (B)	4 (O)	Σύνολον
♂	—	6	1	4	11
♀	—	5	2	2	9
Ὅμοῦ	—	11 55 0/0	3 15 0/0	6 30 0/0	20

5. — Πίναξ σχέσεως κεφαλ. δείκτου-τύπου αἵματος (ἀνδρῶν)

♂	1 (AB)		2 (A)		3 (B)		4 (O)		Σύνολον ἀτόμων (412)
	Ἀριθμ. ἀτόμων	τοῖς 0/0	Ἀριθμ. ἀτόμων	τοῖς 0/0	Ἀριθμ. ἀτόμων	τοῖς 0/0	Ἀριθμ. ἀτόμων	τοῖς 0/0	
Δολιχοκέφ.	4	3.1 0/0	37	28.9 0/0	15	11.7 0/0	72	56.2 0/0	128
Μεσοκέφ.	3	3.4 0/0	14	16 0/0	11	12.6 0/0	59	67.8 0/0	87
Βραχυκέφ.	4	3.7 0/0	16	14.9 0/0	15	14 0/0	72	67.2 0/0	107
Ὑπερβραχ.	3	3.3 0/0	27	30 0/0	10	11.1 0/0	50	55.5 0/0	90

6. — Πίναξ σχέσεως κεφαλ. δείκτου-τύπου αἵματος (γυναικῶν)

♀	1 (AB)		2 (A)		3 (B)		4 (O)		Σύνολον ἀτόμων (268)
	Ἀριθμ. ἀτόμων	τοῖς 0/0	Ἀριθμ. ἀτόμων	τοῖς 0/0	Ἀριθμ. ἀτόμων	τοῖς 0/0	Ἀριθμ. ἀτόμων	τοῖς 0/0	
Δολιχοκέφ.	9	12.5 0/0	31	43 0/0	7	9.7 0/0	25	34.7 0/0	72
Μεσοκέφ.	3	5.2 0/0	27	47.3 0/0	8	14 0/0	19	33.3 0/0	57
Βραχυκέφ.	4	4.4 0/0	45	50.5 0/0	11	12.3 0/0	29	32.5 0/0	89
Ὑπερβραχ.	3	6 0/0	14	28 0/0	6	12 0/0	27	54 0/0	50

7. — Πίναξ χροιάς τριχών

		1 (AB)		2 (A)		3 (B)		4 (O)		Σύνολον ατόμων
		Ἀριθ. ατόμων	τοις %	Ἀριθ. ατόμων	τοις %	Ἀριθ. ατόμων	τοις %	Ἀριθ. ατόμων	τοις %	
♂	Ὀρφνόν	12	3.2 %	90	24.7 %	46	12.6 %	216	59.3 %	364
	Ξανθόν	2	3.5 %	14	25 %	7	12.5 %	33	58.9 %	56
	Πυρρόν	—	—	—	—	2	20 %	8	80 %	10
♀	Ὀρφνόν	17	6.7 %	111	43.8 %	32	12.6 %	93	36.7 %	253
	Ξανθόν	1	3.7 %	10	37 %	5	18.5 %	11	40.7 %	27
	Πυρρόν	—	—	3	100 %	—	—	—	—	3
♂ και ♀	Ὀρφνόν	29	4.7 %	201	32.5 %	78	12.6 %	309	50 %	617
	Ξανθόν	3	3.6 %	24	28.9 %	12	14.4 %	44	53 %	83
	Πυρρόν	—	—	3	23 %	2	15.3 %	8	61.5 %	13

8. — Πίναξ χροιάς ἴριδος

		1		2		3		4		Σύνολον ατόμων (714)
		Ἀριθ. ατόμων	τοις %	Ἀριθ. ατόμων	τοις %	Ἀριθ. ατόμων	τοις %	Ἀριθ. ατόμων	τοις %	
♂	Ὀρφνόν	11	3.4 %	68	21.2 %	40	12.5 %	201	62.5 %	431
	Κυανοῦν	3	2.7 %	37	33.3 %	13	11.7 %	58	52.2 %	
♀	Ὀρφνόν	18	7.4 %	109	44.8 %	30	12.3 %	86	35.3 %	283
	Κυανοῦν	—	—	15	37.5 %	7	17.5 %	18	45 %	
Ὀμοῦ	Ὀρφνόν	29	5.1 %	177	31.4 %	70	12.2 %	287	50.9 %	714
	Κυανοῦν	3	1.9 %	52	34.4 %	20	13.2 %	76	50.3 %	